

From: @agrobosbouw.nl>
Sent: Tuesday, January 22, 2019 09:02:12
To: Bat de J. (Jo-Annes)
Cc: statengriffier
Subject: de klimaatbuffer
Attachments: klimaatbuffer en klimaatgraft.pdf

19001983

Geachte heer de Bat,

In het onlangs door Rijk, VNG, UvW en IPO ondertekende Bestuursakkoord klimaatadaptatie *“onderstrepen alle partijen nogmaals het belang en de noodzaak van de afspraken en activiteiten uit het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie en zullen ze daar gezamenlijk via het Deltaprogramma uitvoering aan geven.”* Bijvoorbeeld door middel van het reserveren door het Rijk van extra middelen (20 miljoen euro) *“voor vooral kennisontwikkeling en kennisdeling, pilots en de ondersteuning van alle decentrale overheden in 2019-2020. Gemeenten, waterschappen en provincies krijgen vanuit deze middelen procesondersteuning. Pilots worden al in 2019 ondersteund daar waar projecten al in dat jaar kunnen starten en een leereffect hebben voor anderen.”*

Eén van de effectieve maatregelen die overheden kunnen gaan inzetten (om te beginnen in de vorm van pilots) voor de opgave waarvoor zij zich gesteld zien als het gaat om het realiseren van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting (in zowel de bebouwde als de onbebouwde omgeving), is de klimaatbuffer, onderdeel van het agro-ecologische systeem agroforestry/agrobosbouw. De FAO hanteert daarvoor deze definitie: *“Agrobosbouw is de collectieve naam voor landgebruikssystemen en -technologieën waarbij houtige meerjarige planten weloverwogen worden gebruikt op dezelfde percelen als éénjarige landbouwkundige gewassen en/of dieren, in een bepaalde ruimtelijke indeling of in een bepaalde volgorde in tijd. In een agro-ecologisch systeem als agrobosbouw vinden er zowel ecologische als economische interacties plaats tussen de verschillende onderdelen.”* Of anders gezegd: agrobosbouw is in principe het op een slimme manier combineren van meerjarige gewassen als bomen, struiken en kruiden met éénjarige gewassen als granen en groenten (dan hebben we het over agrobosakkers) of met dieren als koeien, varkens en kippen (en dan hebben we het over agrobosweides). Een heel ander onderdeel van agrobosbouw, op dezelfde agro-ecologische principes gebaseerd en onlangs nog geactualiseerd, is de klimaatbuffer. Zie de bijlage bij deze e-mail voor nadere informatie daarover.

De belangstelling voor agroforestry/agrobosbouw vanuit de agrarische sector stijgt wereldwijd al jaren. Bij onderwijs- en onderzoeksinstituten als Wageningen UR zelfs al zodanig dat het onderdeel Plant Research daarvan dit agro-ecologische systeem al de nieuwe standaard voor duurzame landbouw in ons land durft te noemen. Het is dan ook niet voor niets dat minister Carola Schouten van LNV in haar toekomstvisie voor onze landbouw ‘Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden’ ook nadrukkelijk aandacht besteedt aan ‘vormen van landbouw die combinaties zoeken met bomen en meerjarige gewassen (agroforestry)’. En dat de Sectortafel landbouw en landgebruik bij de publicatie van het Klimaatakkoord op 10 juli ook al flink op agrobosbouw bleek te hebben ingezet via de aanplant van tienduizenden ha nieuw bos, met daarbij bijvoorbeeld ook 20.000 ha voor het herstel van landschapselementen, en via de realisatie van ruim 30.000 ha agrobosbouw tussen nu en 2030.

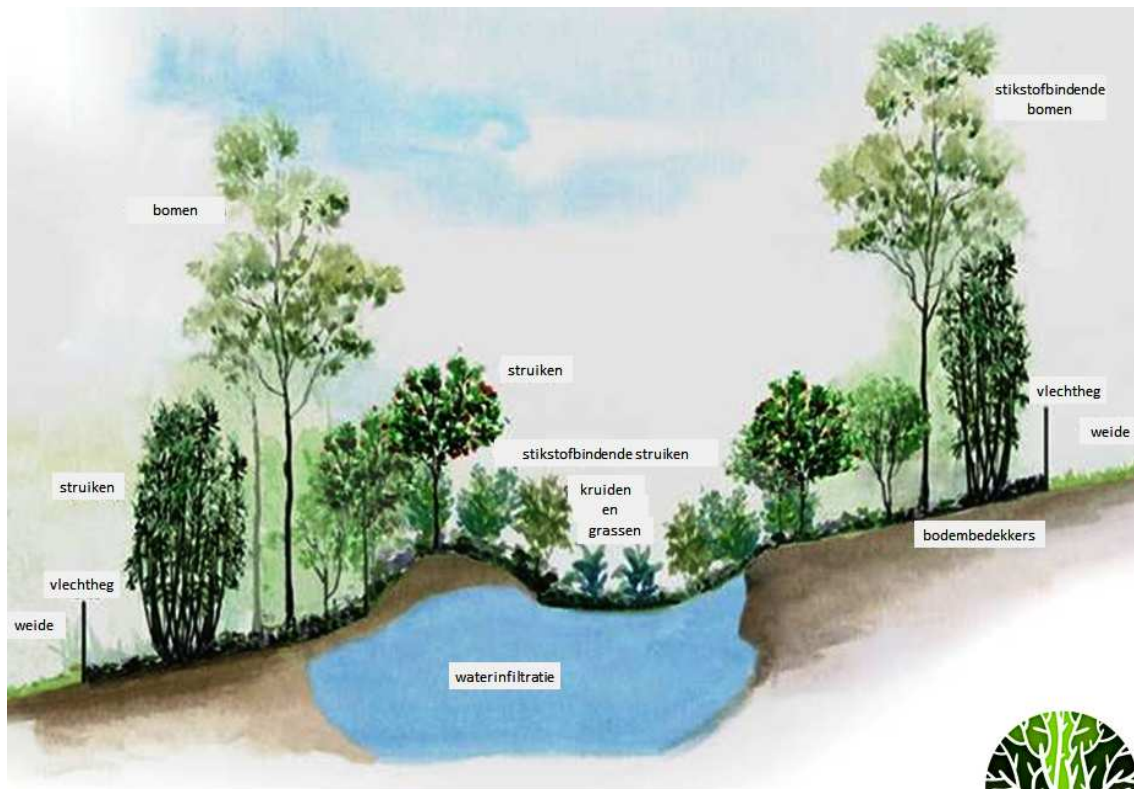
Genoeg aanleiding voor u als provincie om dit jaar het opstarten van pilots rondom klimaatbuffers in ieder geval serieus in overweging te gaan nemen, bijvoorbeeld in het nieuwe collegeprogramma?

Met vriendelijke groet,



Agrobosbouw NL

@agrobosbouw.nl
www.agrobosbouw.nl



klimaatgraft



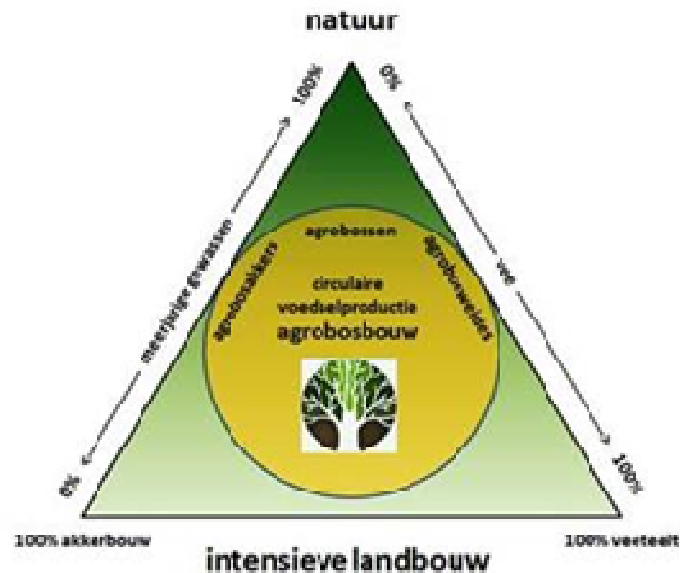
Tijdens het bestuurlijk symposium 'Hitte zonder stress' over klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving dat op initiatief van het Waterschap Limburg op woensdag 24 oktober in Roermond plaatsvond, werden drie uit de ruim vijftig inzendingen genomineerd voor de juryprijs, en één daarvan was onze inzending: de klimaatgraft.

Hooggelegen plateaus en niet al te steile hellingen in het Heuvelland worden al eeuwenlang gebruikt als bouwland (op steile hellingen wisten hellingbossen zich te handhaven). Om erosie tegen te gaan werden er in de loop der tijd min of meer dwars op die hellingen heggen aangeplant om afspoelend materiaal tegen te houden. Omdat er aan de onderkant daarvan grond wegspoelde of werd weg geploegd, ontstonden er steilranden ofwel graften die naast het tegengaan van erosie ook een functie hadden als perceelscheiding, veekering of leverancier van hakhout. Veel graften zijn in de loop der jaren verdwenen. Zo was er in 1950 in Zuid-Limburg nog maar 120 km aan graften over van de 200 km die er aan het begin van de vorige eeuw nog waren, en sinds die tijd vond er nog een verdere afname met zo'n 30% plaats.

De klimaatgraft is de moderne versie van deze van oudsher in het Zuid-Limburgse Heuvelland bekende graft en is gericht op het zolang mogelijk vasthouden van zoveel mogelijk water bij extreme weersomstandigheden die voor een belangrijk deel het gevolg zijn van de klimaatverandering. Extreme weersomstandigheden ook die volgens de voorspellingen de komende jaren verder in aantal en heftigheid zullen gaan toenemen, met alle gevolgen van dien voor lager gelegen delen van ons landschap en de daar aanwezige bebouwing.

Klimaatgraften zijn net als andere klimaatbuffers in principe groene singels die zijn opgebouwd uit combinaties van bomen, struiken, kruiden, grassen en andere meerjarige gewassen die wat hun samenstelling betreft op hun directe omgeving en op hun belangrijkste doel zijn toegesneden - we hebben het over maatwerk dus - en die in breedte uiteen kunnen lopen van een meter - bijvoorbeeld in de vorm van heggen - tot enkele tientallen meters. Klimaatgraften worden gegraven in de vorm van een ondiepe geul, exact horizontaal op een zorgvuldig gekozen hoogtecontourlijn, bijvoorbeeld aan de randen van een plateau (Zuid-Limburg) en/of op hellingen eronder, waarbij de uitgegraven grond aan de kant van het dal wordt gedeponereerd (zie ook de tekening). Behalve de klimaatgraft zelf wordt ook een strook grond boven en een strook onder dit nieuwe type graft op een agro-ecologische wijze beplant. Klimaatgraften zijn overigens ook geschikt voor toepassing in gebieden waar de hoogteverschillen (veel) kleiner zijn dan in het Zuid-Limburgse Heuvelland.

Door het op een zodanige agro-ecologische wijze vormgeven van alle klimaatbuffers dat die passen binnen de voorwaarden geldend voor vergroeningsmaatregelen in het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) van de EU, hoeven (delen van) percelen die nodig zijn voor de aanleg ervan, niet te worden aangekocht. Dat levert een kostenbesparing op voor overheden, terwijl boeren (en andere grondeigenaren) het eigendom van die grond niet verliezen en daardoor ook geen subsidie(s) uit Brussel mislopen. Daarnaast zorgt het toepassen van de principes van een agro-ecologische aanpak als agroforestry / agrobosbouw voor een zodanige opbrengst (fruit, noten, biomassa, ecosysteemdiensten, etc.) dat zowel de aanleg als het beheer van klimaatbuffers kostenneutraal moeten kunnen verlopen.



Klimaatbuffers zijn goed voor boeren en andere grondbezitters als ze dus maar op een uitgekende wijze worden ingepast in de regelgeving van het Europese Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. Maar ze zijn ook goed voor ons allemaal, want klimaatbuffers zijn goed voor ons klimaat, niet alleen als het gaat om het zolang mogelijk vasthouden van zoveel mogelijk water, maar ook als het gaat om het vastleggen van CO₂, zowel in hout als in de bodem. Klimaatbuffers zijn ook goed voor onze natuur en de biodiversiteit, voor ons waterbeheer, een gezonde levende bodem (waterinfiltratie!) en de productie van inlands hout als duurzaam bouw materiaal. En voor het in ieder geval zoveel mogelijk verhelpen van onze landschapspijn.

Dat was bijna het politieke woord van het jaar 2016 geworden. Het is oorspronkelijk bedacht door de Friese bioloog Theunis Piersma toen die na 25 jaar reizen weer terugkeerde op Friese bodem en zag hoe de bloeiende weilanden uit zijn jeugd waren verworpen tot uitgestrekte egaal groene graswoestijnen. Daarmee werd zijn Friese geluksgevoel van weleer in één klap vervormd tot pijn: “Normaal ga je daarmee naar de dokter, maar waar kun je heen met landschapspijn?” Journaliste en columniste Jantien de Boer schreef in juni 2016 een uitgebreid artikel in de Leeuwarder Courant over haar landschapspijn. “Friesland was een rijk land en ik mis het. Als ik nu een veldleuwerik hoor, ben ik opgetogen. Een veldleuwerik! Eindelijk weer een veldleuwerik. O, er zijn nog velden vol zuring, klaver en boterbloemen, maar het zijn uitzonderingen in een monotoon diepgroen wuivend, Fries raaigrasland. Het landschap leeft, maar het leeft ook niet. Ik sta er nu liever met de rug naartoe. Want mijn land doet pijn.”

Haar landschapspijn werd niet alleen in Friesland gevoeld, zo bleek al snel. Ook in andere delen van ons land bleek ons huidige verschaalde landschap veel mensen pijn te doen. Pijn die de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ook nog eens cijfermatig wist te onderbouwen met de vaststelling dat we na de Tweede Wereldoorlog bijvoorbeeld zo’n 400.000 kilometer aan landschapselementen zijn kwijtgeraakt. Met klimaatbuffers zouden we in ieder geval een flink deel van die verdwenen 400.000 kilometer aan landschapselementen op een moderne, aan klimaatverandering aangepaste wijze in ons landschap kunnen terugbrengen, als een eigentijdse remedie tegen landschapspijn.

Want als we uitgaan van klimaatbuffers met een gemiddelde breedte van 4 tot 5 meter, dan komt een eerste voorzichtige berekening uit op een jaarlijkse vastlegging van ruim 1 megaton CO₂. Om dat cijfer even in perspectief te plaatsen: de landbouw zou in 2030 een reductie van 3,5 megaton CO₂ uitstoot moeten hebben gerealiseerd ten opzichte van 1990. Alleen al met het terugbrengen van de 400.000 kilometer aan verloren gegane landschapselementen in de vorm van klimaatbuffers zou al bijna éénderde van die reductie kunnen worden gerealiseerd.



Agrobosbouw NL

www.agrobosbouw.nl

[@agrobosbouw.nl](https://www.instagram.com/agrobosbouw.nl)